

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 16587

Tarih : 19.02.2026

10/3784

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye’de Türkçe dışındaki dillerde anadilinde eğitimin olmaması, özellikle Kürtçe (Kurmançî ve Kirmanckî) üzerindeki baskı ve yasaklar, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana önemli bir sorun alanı olmaya devam etmektedir. Anadilde eğitimin bulunmamasıyla birlikte kamusal alanda Kürtçe’ye yönelik baskı ve yasakların sürmesi, sorunun derinleştiğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, Türkçe dışındaki dillerin varlığını ve kuşaklar arası aktarımını tehdit eden bir sonuç üretmektedir.

UNESCO’nun 1999 yılında 21 Şubat’ı Dünya Ana Dili Günü ilan etmesi, halkların dil ve kültür haklarının korunmasının uluslararası düzeyde taşıdığı önemi göstermektedir. Buna karşın dünya genelinde 6900’den fazla dil bulunmasına rağmen, özellikle tekçi ve otoriter yönetimlerde anadilinde eğitim olanaklarının bulunmaması ve çocukların kendi dillerinde eğitimden mahrum bırakılması nedeniyle çok sayıda dilin yok olma tehdidi altında olduğu belirtilmektedir. Başta Kürtçe (Kurmançî ve Kirmanckî) olmak üzere anadillerde eğitim-öğretim imkânlarının yaratılmaması ve çeşitli biçimlerde sınırlandırılması, bu diller açısından riski daha da büyötmektedir.

Bu kapsamda, anadilinde eğitim alamayan çocukların okullarda yaşadığı pedagojik ve psikolojik sorunların tespit edilmesi, alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi ve anadil hakkı üzerindeki engellerin tüm boyutlarıyla araştırılarak ortadan kaldırılması amacıyla, Anayasa’nın 98’inci, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 104’üncü ve 105’inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını saygılarımla arz ederim.

Nejla Demir

Ağrı Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

Türkiye’de başta Kürtler olmak üzere anadili Türkçe olmayan yurttaşların en temel haklarından biri olan anadilinde eğitim talebi, on yıllardır sistematik biçimde yok sayılmakta; çeşitli yasaklar ve idari engeller yoluyla sınırlandırılmaktadır. Oysa anadilinde eğitim hakkı, evrensel hukuk normları, insan hakları sözleşmeleri ve demokratik toplumların temel ilkeleri bakımından vazgeçilmez bir haktır. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana devlet eliyle uygulanan tekçi ve asimilasyoncu politikalar, Türkiye’nin çokdilli ve çokkültürlü toplumsal yapısını inkâr eden bir yaklaşımın ürünü olarak şekillenmiştir. Kürtçe başta olmak üzere anadilinde eğitim hakkının tanınmaması, milyonlarca çocuğun kendi ana diliyle eğitim alma imkânından mahrum kalmasına yol açmakta; bu durum pedagojik, psikolojik ve sosyokültürel düzeylerde kalıcı tahribatlar üretmektedir.

Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (SAMER) tarafından 4–10 Şubat 2026 tarihleri arasında gerçekleştirilen araştırma, Türkiye’de anadilinde eğitime yönelik toplumsal talebin yaygınlığını ve sürekliliğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Araştırma grubunun bölge dağılımına bakıldığında katılımcıların yüzde 45’inin Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nden, yüzde 20,5’inin Doğu Anadolu Bölgesi’nden, yüzde 16,8’inin Marmara Bölgesi’nden, yüzde 7,1’inin Ege Bölgesi’nden, yüzde 6,8’inin Akdeniz Bölgesi’nden, yüzde 3,2’sinin İç Anadolu Bölgesi’nden ve yüzde 0,6’sının Karadeniz Bölgesi’nden katıldığı görülmektedir.

Katılımcı profilinin Türkiye’nin farklı bölgelerine yayılması, anadilinde eğitim talebinin yalnızca Kürtlerin yoğun yaşadığı illerle sınırlı bir beklenti olmadığını; Türkiye geneline yayılmış güçlü ve süreklilik gösteren bir toplumsal talep niteliği taşıdığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte katılımcıların ağırlıklı olarak Kürtlerin yoğun yaşadığı illerde bulunması ve görüşülen kişilerin yüzde 82,8’inin anadilinin Kurmancî, yüzde 9,4’ünün ise Kirmanckî/Zazakî olması, anadilinde eğitim talebinin Kürtler arasında yaygın ve güçlü bir toplumsal karşılığa sahip olduğunu teyit etmektedir.

Katılımcılar, anadilin varlığını sürdürmesi önündeki en büyük tehlike olarak yüzde 56,9 oranıyla “anadilde eğitimin olmamasını” göstermiştir. Dilin korunmasına yönelik öncelikli çözüm önerileri arasında ise “eğitim dili olması”, “yasal/anayasal güvenceye kavuşması” ve “resmî dil olarak kabul edilmesi” öne çıkmıştır. Nitekim “Çocukların anadillerinde eğitim görmelerini ister misiniz?” sorusuna katılımcıların yüzde 98,7’si “Evet” yanıtını vermiştir. Bu

talep, katılımcılar tarafından ağırlıklı olarak “temel bir insan hakkı” ve “dilin yaşaması için zorunluluk” gerekçeleriyle temellendirilmiştir.

Öte yandan katılımcılar, anadilleri nedeniyle ayrımcılığa uğradıklarını en çok hissettikleri alanların devlet daireleri (yüzde 60,4) ve sosyal medya (yüzde 44,7) olduğunu belirtmiştir. Dilin günlük hayattaki kullanımının daralma eğilimi göstermesine karşın, anadilde eğitime yönelik talebin son derece yüksek olduğu görülmektedir. Mevcut okullarda uygulanan “Yaşayan Diller ve Lehçeler” seçmeli dersleri katılımcıların yüzde 82,1’i tarafından “çok yetersiz” bulunurken, büyük çoğunluk eğitimin okul öncesinden başlayarak anadilde yürütülmesi gerektiğini savunmuştur.

Araştırma sonuçları, yaş küçüldükçe anadilini konuşanların oranlarının düştüğünü ortaya koymaktadır. UNESCO’nun verilerine göre Türkiye’de 18 dilin yok olma sürecine girdiği belirtilmektedir. Eğer anadil eğitimi anayasal olarak güvence altına alınmazsa, birçok dilin geleceğinin tehlikede olduğu ifade edilmektedir. Özellikle Zazaca (Kirmanckî), Lazca, Hemşince gibi dillerin yanı sıra Ladino, Gagavuzca, Romanca, Batı Ermenicesi, Turoyo, Pontus Yunancası, Abazaca, Adigece, Abhazca, Kabardey-Çerkes dillerinin kırılğan diller kategorisinde olduğu vurgulanmaktadır.

UNESCO 21 Şubat 2002 tarihinde yayınladığı Dünya Dilleri Atlası’nda dünyada konuşulan 6.000 dilin yarısının yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olduğuna dikkat çekerken özellikle yerel dillerin yaşam alanı bulması için söz konusu dillerin eğitim dili olmasını ve resmi dil olarak kabul edilmesini teşvik etmektedir. Türkiye’nin aksine çok dillerin konuşulduğu birçok ülke, kendi ülkelerinde bulunan farklı dilleri koruma altına alırken, dillerin yaşaması için ise dilleri resmi olarak kabul ediyor ve eğitim dili olarak yaşamasını sağlıyor. Bu anlamda BM üyesi 194 ülkeden 113’ünde birden çok resmi dil var. Örneğin Bolivya Çokuluslu Devleti’nde İspanyolca, Guarani, Aymara ve Quechua’yı da kapsayan 36 resmi dil Anayasa’da tanımlanırken, Çin Halk Cumhuriyeti’nde 51, Hindistan’da 36, Rusya’da 34, İtalya’da 11, Filipinler’de 17, Güney Afrika’da 11 dil resmi dil ya da bölgesel resmi dil olarak bulunmaktadır. Yine Irak’ta Arapça, Kürtçe, Türkmençe ve Süryanice resmi dil olarak kabul edilirken, Kürdistan Bölgesel Yönetim’inde ise Kürtçe, Arapça, Türkmençe, Süryanice ve Ermenice olmak üzere 5 dil resmi olarak kabul edilmektedir.

GEREKÇE

Türkiye’de Türkçe dışındaki dillerin yasaklı olma sorunları çözmediği gibi sorunları daha da derinleştirmektedir. Türkiye’de 2024 – 2025 eğitim ve öğretim yılında anadilde eğitim temel bir sorun olarak devam etmektedir. Özellikle anadilini eğitimde kullanamayan anadili Türkçe olmayan öğrenciler, okula başladıkları anda hem dersleri hem de Türkçeyi aynı anda öğrenmek zorunda kalmaktadır. Türkçe bildiği halde anadilinde eğitim alamayan öğrenciler doğal asimilasyona maruz kalarak kültürel ve kimliksel kayıp yaşayıp psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Aynı zamanda kendini ifade edemeyen öğrencilerde ortaya çıkan başta güven kaybı olmak üzere bu durumu tetikleyen birçok nedenden dolayı zamanla çocukların eğitim sürecinden kopmasına neden olmaktadır. Örneğin öğrencilerin eğitim sürecinden kopuşu bağlamında, Ağrı ile birlikte Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı iller özelinde yapılan inceleme belirgin bir bölgesel yoğunlaşmaya işaret etmektedir. TÜİK’in 29 Eylül 2025 tarihli verilerine göre 2024 yılı muhtemel eğitim süresi en düşük olan iller 14,4 yıl ile Şanlıurfa ve Şırnak olurken, bu illeri sırasıyla 14,6 yıl ile Muş, 14,7 yıl ile Ağrı ve 15,2 yıl ile Mardin izlemektedir.

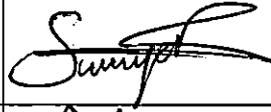
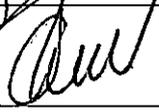
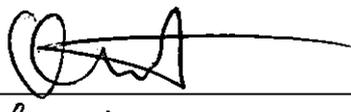
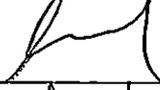
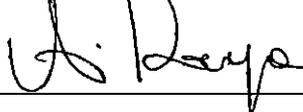
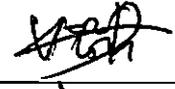
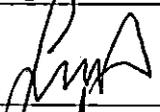
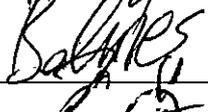
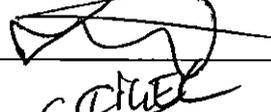
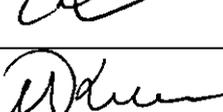
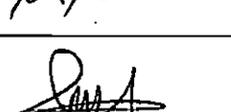
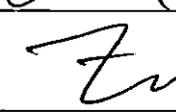
Sıralamanın alt diliminde yer alan illerin büyük ölçüde Kürt nüfusun yoğunlaştığı illerin olması, eğitim alanındaki eşitsizliklerin mekânsal ve yapısal bir karakter taşıdığını ortaya koymaktadır. Bu durum, özellikle anadilinde eğitim olanaklarının yokluğu, bölgesel sosyo-ekonomik eşitsizlikler ve kamusal eğitim yatırımlarındaki dengesizliklerle birlikte ele alındığında, öğrencilerin eğitimde kalıcılığını zayıflatan çok katmanlı bir yapıya işaret etmektedir. Bu çerçevede ortaya çıkan tablo, başta Ağrı olmak üzere Kürtlerin yoğun yaşadığı illerde eğitim alanındaki yapısal eşitsizliklerin sürdüğünü ve bu eşitsizliklerin öğrencilerin eğitim sürecinde kopuşu artıran temel nedenlerden biri olduğunu göstermektedir.

Anadilinde eğitim alamayan öğrenciler bu fırsat eşitsizliğinin yarattığı açığı kapatmak mümkün olmamakla birlikte bu durum sadece Kürt öğrenciler için bir bütün olarak eğitimin sonuçlarına olumsuz olarak yansımaktadır. Bilimsel araştırmaların da ortaya koyduğu üzere anadili eğitim dilinin dışında tutulan öğrenciler; gelişim sürecinin bir dönemini yitirme, sosyalleşmede eksiklik, kimlik bozulması, kültürel değerlerine katkıda bulunmama, çevreden izole olma, güvensizlik duygusu, kendisi ile ilgili konuşmaları olumsuz değerlendirme, uyumsuz olma, ötekileştirilme ve dışlanma, okul programını geriden takip etme, öğretmeni anlayamama ve kendini ifade edememe, alay konusu olma ve hor görülme gibi olumsuz durumlar yaşayabilmektedir.

Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) yayımladığı PISA 2022 sonuçlarına göre Türkiye, öğrencilerin akademik başarı düzeylerine göre benzer okullarda ve okul türlerinde yoğunlaşp yoğunlaşmadığını gösteren akademik kapsayıcılık endeksinde 37 OECD ülkesi arasında 35. sırada yer almaktadır. Benzer biçimde, sosyal kapsayıcılık endeksinde Türkiye 36 OECD ülkesi arasında 32. sıradadır. Bu tablo, OECD ülkeleriyle karşılaştırıldığında Türkiye'de öğrencilerin devam ettikleri okulların hem akademik başarı hem de sosyoekonomik özellikler bakımından belirgin bir ayrışma eğilimi taşıdığını ortaya koymaktadır. Akademik kapsayıcılık öğrencilerin başarı düzeylerine göre okullar arasında ne ölçüde ayrıştığını gösterirken, sosyal kapsayıcılık öğrencilerin sosyoekonomik arka planlarına göre okul dağılımındaki eşitsizliği ölçmektedir. Bu bulgular, eğitim sisteminde kapsayıcılığı zayıflatan yapısal faktörlerin çok katmanlı biçimde işlediğine işaret etmektedir.

Bu çerçevede, özellikle Kürt nüfusun yoğun olduğu bölgelerde gözlenen daha olumsuz göstergeler, anadilinde eğitimin yasal ve kurumsal güvenceye kavuşturulmamış olmasıyla birlikte, bölgesel sosyoekonomik eşitsizlikler ve eğitim altyapısındaki dengesizliklerin birlikte değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Mevcut veriler, Kürtlerin anadilinde eğitim olanaklarından yoksun bırakılmasının eğitimde eşitsizlik dinamiklerini derinleştiren önemli etkenlerden biri olarak ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Bu yapısal tablo, eğitim alanındaki sorunların daha geniş siyasal ve toplumsal bağlam içinde değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Türkiye'nin uzun süredir ağır bedeller ödediği çatışma ve inkâr eksenli politikaların toplumsal sorunları çözmek bir yana daha da derinleştirdiği artık açık bir gerçekliktir. Bu nedenle çatışma ve asimilasyon odaklı yaklaşımlardan ivedilikle vazgeçilmesi ve barışa giden yolun yeniden inşa edilmesi ertelenemez bir ihtiyaçtır. Bu bağlamda başta Kürt sorunu olmak üzere tüm toplumsal meselelerin çözümü için sivil ve demokratik siyasetin önündeki engeller derhâl kaldırılmalıdır. Kalıcı barışın ve onurlu yaşamın tesisi için Kürt diline yönelik engellemelere son verilmeli, eğitimin her kademesinde anadilinde eğitim hakkı tanınmalı ve Kürtçe (Kurmancî ve Kirmanckî) kamusal alanda statüye kavuşturulmalıdır. Bu gerekçelerle Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde, başta Kürtçe (Kurmancî ve Kirmanckî) olmak üzere Türkiye'de konuşulan anadillerin önündeki yapısal engellerin tespiti, anadil üzerindeki sınırlamaların ortaya çıkardığı toplumsal maliyetlerin kapsamlı biçimde incelenmesi ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla bir araştırma komisyonu kurulması zorunludur.

1	SÜMEYYE BOZ ÇAKI	MUŞ	
2	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
3	SERHAT EREN	DİYARBAKIR	
4	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
5	GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT	VAN	
6	NEVROZ UYSAL ASLAN	ŞIRNAK	
7	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
8	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
9	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
10	ALİ BOZAN	MERSİN	
11	SALİHE AYDENİZ	MARDİN	
12	GÜLDEREN VARLI	VAN	
13	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
14	BERDAN ÖZTÜRK	DİYARBAKIR	
15	ZEYNEP ODUNCU KUTEVİ	BATMAN	
16	CENGİZ ÇİÇEK	İSTANBUL	
17	MEHMET KAMAÇ	DİYARBAKIR	
18	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
19	GEORGE ASLAN	MARDİN	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	